

PROCEDEE DE EXPRESIVITATE ARTISTICĂ

I. FIGURILE DE STIL SAU TROPII (cuvintele sunt folosite cu sens figurat):

1. **Epitetul** (figura de stil prin care se exprimă însușirile deosebite, neașteptate ale obiectelor sau ale acțiunilor prezentate într-o lumină nouă, impresionându-l pe cititor; el determină un substantive sau un verb și poate fi exprimat prin adjective, substantive, verb sau adverb)

a) După nr. de termeni epitetele pot fi:

- simple: "prin acele amenințătoare stânci"
- duble: "țară mândră și binecuvântată"
- triple: "câmpia Ialomiței, ș-așterne tăcută, netedă, uscată"

b) După ceea ce exprimă:

- cromatice (exprimă culoarea): "seninu-i albastru și limpede"
- cu rol personificator (atribuie și însușiri omenești): "Codri se zvârcoleau neputincioși"
- cu rol hiperbolizator (contribuie la realizarea unei hiperbole): "Gigantică poart-o cupolă pe frunte"
- cu rol metaforic (implică o comparație subînțeleasă, ca și metafora): "Feți-Frumoși cu păr de aur"

c) După poziție:

- postpus (așezat după cuvântul determinat): "Umplu aerul văratec de mireasmă și răcoare"
- antepus (așezat înaintea cuvântului determinat): "Priveam fără de țință-n sus/ Într-o sălbatică splendoare"

2. **Personificarea** (figura de stil prin care se atribuie însușiri, manifestări și acțiuni omenești obiectelor, elementelor naturii, ființelor necuvântătoare):

"Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace"

3. **Comparația** (procedeul prin care se alătură doi termeni – personaje, obiecte, acțiuni, idei etc. – pe baza unor însușiri comune, cu scopul de a evidenția caracteristicile primului termen):

"Ca un glob de aur luna strălucea"

(cei doi termeni se leagă și prin cuvinte ca: asemenea, cât, aidoma, asemănător, cum, întocmai, cum etc.).

4. **Metafora** (figura de stil care are la bază o comparație din care lipsește termenul comparat; un termen obișnuit – propriu – este înlocuit cu unul neobișnuit – figurat – realizându-se un transfer de sens):

"Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare"

"Regina nopții stăpânește cerul"

- Uneori sunt prezenți ambii termeni ai comparației, dar nelegați prin cuvintele asemenea, ca, la fel cu etc.
- Astfel de metafore sunt:
 - a) explicite: "Vodă-i un munte"
 - b) apozitive: "Vedeam Ceahlăul la apus/ Un uriaș cu fruntea-n soare..."
- Metaforele pot avea și ele:
 - a) rol personificator: "Pe-ai țării umeri dalbi"
 - b) rol hiperbolizator: "Și vorba-i e tunet..."
- Există și metafore exprimate prin verb și acestea se numesc metafore verbale:
"Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăratec/ Rumenind străvechii codrii..."

5. **Hiperbola** (figura de stil prin care se exagerează intenționat însușirile unei ființe, ale unui personaj literar, caracteristicile unui obiect, ale unui fenomen sau ale unei întâmplări pentru a impresiona pe cititor):

„Crapii-n ele-s cât berbecii
În plopî piersici cât dovlecii,
Pepenii de zahăr roșu.
În grâu spicul cât cocoșu.”

6. **Alegoria** (figura de stil alcătuită dintr-o înșiruire de metafore, comparații, personificări etc., prin care se substituie o imagine prin alta în baza unor asemănări sau corespondențe și se exprimă noțiuni abstracte prin intermediul concretului):

„Să le spui curat
Că m-au însurat
Cu-o mândră crăiasă
A lumii mireasă
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari
Păsărele mii
Și stele făclii.”

7. **Simbolul** (procedeul artistic care constă în utilizarea unui obiect concret pentru a desemna un alt obiect sau, cel mai adesea, o idee abstractă):

- crinul – simbolizează puritatea;
- laurul – simbolizează victoria etc.

II. **PROCEDEE DE SINTAXĂ POETICĂ** (procedee artistice) – cuvintele nu sunt folosite cu sens figurat.

1. **Enumeratia** (înșiruire de mai mulți termeni referitori la același aspect, cu scopul de a atrage atenția asupra obiectelor sau faptelor înfățișate):

„Aici stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer”.

2. **Inversiunea** (procedeul prin care se schimbă ordinea – topica – obișnuită a cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze cu scopul de a obține efecte poetice prin accentuarea aspectului sau caracteristicii înfățișate):

„Plutea-ntr-acest imens senin”

- În versuri contribuie la realizarea ritmului și a rimei.

3. **Repetitia** (folosirea succesivă, repetarea unui sunet, a unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte pentru a impune atenției o imagine, un aspect din realitate, o idee, un sentiment, o acțiune sau un obiect):

„Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!”

„Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare”.

4. **Antiteza** (procedeul artistic prin care scriitorul pune în contrast – în opoziție – personaje, situații, idei, sentimente cu scopul de a reliefa unul din termeni prin celălalt):

„Căci voi murind în sânge, ei pot să fie mari.”

5. **Invocația retorică** (procedeul artistic care constă în adresarea directă către o persoană absentă sau imaginară, de la care nu se așteaptă, de fapt, nici o intervenție, nici un răspuns):
 „Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine...”
 - Se realizează prin substantive în vocative, însoțite sau nu de interjecții;
 - Poate fi adresată unor personalități istorice, ființei iubite, unor elemente din natură etc.;
 - Creează impresia de dialog imaginar cu interlocutorul.
6. **Exclamația retorică** (procedeul artistic care pune în evidență diferite stări emoționale, sentimente puternice ale vorbitorului prin intermediul unor interjecții, al adresării directe și printr-o intonație exclamativă):
 „Aoleo! Mă arde focul
 Ca să-mi cerc și eu norocul.
Aoleo! De rău, de bine
 Țipă sufletul în mine!”
 - Subliniază idei și sentimente, conferă vioiciune/energie dialogului și dă relief personajelor (le conturează).
7. **Interogația retorică** (constă în adresarea unei întrebări sau a unui șir de întrebări la care nu se așteaptă răspuns sau care conțin în ele răspunsul):
 „Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și niște fameni.
 I-e rușine omenirii să vă zică vouă oameni.”

III. PROCEDEE FONETICE (figuri de sunete)

1. **Aliteratia** sau **armonia imitativă** (procedeul artistic care constă în repetarea unor consoane, grupuri de consoane sau silabe inițiale pentru obținerea unui efect muzical sau onomatopeic):
 „Vâjăind ca vîjelia și ca plesnetul de ploaie”
2. **Asonanța** (procedeul artistic care constă în repetarea aceleiași vocale accentuate):
 „lătă crăiul, socru măre...”
 - Acest termen (asonanța) denumește și rima împerecheată.